SEJ
SPOŁECZEŃSTWO
EDUKACJA
JĘZYK

Tom 21/2025, ss. 58-68
ISSN 2353-1266
e-ISSN 2449-7983
DOI: 10.19251/sej/2025.21(4)
www.sej.mazowiecka.edu.pl
Otrzymano: 29.01.2025
Zaakceptowano: 16.04.2025
Opublikowano: 30.06.2025

CC BY

Bogdan Stus
SWPS: Warszawa
ORCID 0009-0009-1249-4603

DOROSŁOŚĆ W JĘZYKACH OBCYCH: REKONSTRUKCJA TOŻSAMOŚCI OBCOKRAJOWCÓW W NOWYM ŚRODOWISKU KULTUROWYM

ADULTHOOD IN FOREIGN LANGUAGES: RECONSTRUCTION OF FOREIGNERS' IDENTITY IN A NEW CULTURAL ENVIRONMENT

Streszczenie
Nauka języka docelowego może być trudnym procesem. Większość imigrantów, którzy rozważają możliwość stałego pobytu w nowym kraju, jest zainteresowana rozwojem swoich umiejętności językowych. Ich chęć wynika z liczby możliwości, które stają się dostępne w różnych sferach życia społecznego i zawodowego. Stabilne zatrudnienie, rozszerzenie zakresu kontaktów społecznych i lepsza integracja z dominującym społeczeństwem to niektóre z korzyści, jakie mogą uzyskać przybysze, jeśli mówią lokalnym językiem na odpowiednim poziomie. Należy jednak zauważyć, że języki nie tylko otwierają dostęp do licznych sieci i prowadzą do udanej integracji społecznej, ale także wpływają na sposób, w jaki imigranci konstruują i rekonstruują swoją tożsamość. Zaczynają czuć się inaczej, zachowywać się inaczej i mówić o rzeczach, o których nie rozmawialiby w swoich ojczystych językach. Niniejszy artykuł ma na celu pokazanie, że życie w obcym języku pozwala nam nabywać nowe tożsamości, tożsamości, które znajdują się poza zasięgiem w kraju, z którego pochodzimy.

Słowa kluczowe: rekonstrukcja tożsamości, uczenie się języka obcego, nowa społeczność kulturowa, migracja.

Abstract
Learning the target language can be a difficult process. Most immigrants who are considering permanent residence in a new country show interest in developing their language skills. Their desire is driven by a number of opportunities in various spheres of social and professional life. Stable employment, social contacts, and better integration into the dominant society are some of the benefits that newcomers can acquire if they speak the local language at an adequate level. However, it is important to note that languages not only open up access to numerous networks and lead to successful social integration, but also influence the way immigrants construct and reconstruct their identities. They begin to feel different, behave differently, and talk about things they would not talk about in their native language. This article aims to show that living in a foreign language allows us to acquire a set of new identities, identities that would be out of reach in the country where we were born.

Key words: identity reconstruction, language learning, new community, migration.

Wstęp

Ze względu na rosnącą tendencję do nauki szerokiej gamy języków obcych, w ostatnich latach eksperci językowi próbowali zidentyfikować czynniki, które zarówno wspierają, jak i utrudniają ten proces. Dlatego też istnieje obszerny zbiór literatury, który koncentruje się na różnych narzędziach i metodach, które mogą być stosowane przez nauczycieli w celu osiągnięcia pożądanego rezultatu. Wkłady naukowe Stevena Krashena, Tracy Tellera, Merrill Swain, Noama Chomskiego i Dawida Singletona mają dużą wartość społeczną i przyczyniły się do wdrożenia pewnych zmian do sposobu nauczania języków obcych. W rezultacie nauczyciele są w stanie zapewnić znacznie wyższą jakość edukacji, w której uczniowie odgrywają kluczową rolę i ćwiczą stosowanie nabytych umiejętności do własnych potrzeb osobistych.

W okresie rozległej migracji kwestia języka i tożsamości zyskała na znaczeniu. Niektórzy językoznawcy poświęcili wiele wysiłku, aby sprawdzić, czy nowy język faktycznie przyczynia się do nowych tożsamości i czy tożsamość osobista stanowi przeszkodę w przyswajaniu języka obcego. Należy wspomnieć, że w poprzednim stuleciu pojęcie tożsamości w odniesieniu do nauki języka obcego nie było badane tak często, jak obecnie. W rzeczywistości nie cieszyło się ono dużą popularnością, a znaczną uwagę poświęcono koncepcjom akulturacji, motywacji behawioryzmu oraz metodom nauczania (Fries 1945; Skinner 1957; Lambert i Gardner 1959; Schumann 1973;). Od lat 60 xx wieku, kwestia tożsamości czaiła się w ukryciu i nie była publicznie przywoływana (Block 2004).

Powodem jest to, że język był kiedyś nauczany i postrzegany w inny sposób. Bardzo mało, jeśli w ogóle, nacisku kładziono na komunikację naturalną. Umiejętności mówienia w języku nauczanym miały dość niską wartość. Tak było w przypadku metody tłumaczenia gramatycznego, która polegała na tłumaczeniu fragmentów lite-

rackich i zapamiętywaniu listy nowego słownictwa. W warunkach dzisiejszej edukacji jest ona stosowana rzadko ze względu na wysoką popularność nauczania w sposób komunikatywny. Ponieważ naukowo udowodniono, że języka obcego nabywa się poprzez codzienne zaangażowanie w interakcje społeczne, w których kwestia tożsamości odgrywa kluczową rolę, jej wpływ na dziedzinę SLA jest istotny.

1. Czym jest tożsamość?

Zdefiniowanie terminu tożsamości nie jest łatwe, chociaż samo zjawisko wydaje się dość popularne. Może to być związane z faktem, że było ono badane z różnych perspektyw i w różnych dziedzinach akademickich, w tym psychologii, socjologii, antropologii kulturowej oraz w nauce języków obcych. Doprowadziło to do powstania wielu definicji, które są używane do opisania jego znaczenia. Boroujeni S. i in (2016) podają następującą definicję: „*Tożsamość oznacza zbiór postaw i przekonań, a także postrzeganie siebie. Reprezentuje różne sposoby, w jakie ludzie widzą i wierzą w siebie w odniesieniu do innych*".

Krzysztof Kwapis i Elwira Brygoła (2013) piszą, że: „*Tożsamość osobistą można uznać za unikatowy, specyficzny dla jednostki i względnie stabilny sposób określania, rozumienia i doświadczania siebie, będący wyrazem dążenia do osiągnięcia osobistej autonomii i wewnętrznej integracji. Tożsamość jako taka stanowi o indywidualności i niepowtarzalności każdego człowieka*".

Niektórzy twierdzą, że podejmujemy decyzje i zachowujemy się w codziennych sytuacjach na podstawie swojej tożsamości osobistej, która zaczyna kształtować się od wczesnego dzieciństwa, gdy dzieci wchodzą w kontakt z rówieśnikami i członkami własnej rodziny (Kwapis i Brygoła 2013). Oznacza to, że wszelkie działania, wybory, intencje, preferencje, potrzeby indywidualne, podejście do różnych aspektów, zachowanie i sposób myślenia są uwarunkowane naszą tożsamością.

Rodzaje tożsamości obejmują: tożsamość osobista, tożsamość kulturową, tożsamość zawodową, tożsamość społeczną, tożsamość płciową, tożsamość religijną i tożsamość narodową. Wszystkie te rodzaje tożsamości odgrywają kluczową rolę w kształtowaniu postrzegania samych siebie, naszego poczucia przynależności do określonego środowiska i naszej ogólnej relacji ze światem zewnętrznym. Jednakże w tym artykule baczna uwaga zostanie poświęcona kwestii rekonstrukcji tożsamości obcokrajowców w nowym otoczeniu kulturowym.

Należy podkreślić, że tożsamość człowieka znajduje się w ciągłym ruchu i ulega licznym zmianom (Khatib 2011; Moloney i in. 2015). Gu (2010) precyzuje, że: „*tożsamość odzwierciedla relację jednostki z otoczeniem zewnętrznym i będzie postrzegana jako dynamiczna, wieloraka i płynna, budowana poprzez złożone i powtarzające się interakcje między osobą a kontekstami społecznymi, do których należy*".

Tożsamość jednostek rozwija się ze względu na ich tendencję do regularnego uczestniczenia w różnych praktykach społecznych (Dumitrašković 2014). Do takich praktyk odnosimy życie rodzinne (bycie mamą, tatą, bratem, dziadkiem itd.), życie szkolne, życie prywatne (przyjaciele) oraz życie zawodowe (grono współpracowników). W codziennych interakcjach, nie tylko wymieniamy się licznymi źródłami informacji, ale także pozycjonujemy siebie i konstruujemy własną tożsamość w odniesieniu do kontekstu, w którym mamy okazję funkcjonować (Lewin 2001; Leibowitz 2005; Maydell i Wilson 2009; Novikova 2018). W rozmowach ludzie mogą wychwytywać i rozwijać tożsamości, które odzwierciedlają ich plany, oczekiwania, wartości kulturowe oraz sposób, w jaki chcą być postrzegani w gronie swego zespołu. Na przykład, podczas studiów zdałem sobie sprawę, że chcę zostać nauczycielem języka obcego. Zanim zostałem studentem, nie miałem pojęcia, w jakim kierunku chcę się rozwijać. Dzięki stałemu uczestnictwu w wydarzeniach społeczności, do której należałem przez pięć lat, stało się dla mnie jasne, że nauczanie jest czymś, co przynosi szczęście w moim życiu i motywuje do dalszego wysiłku. Innymi słowy, przyjąłem tożsamość nauczyciela i rozwijam ją do dziś.

Podczas gdy niektóre tożsamości są wybierane i konstruowane w interakcjach, niektóre z nich mogą być również odrzucane. Jest to szczególnie widoczne w badaniach Bonny Norton przeprowadzonych w latach 90 w Kanadzie. Uczestniczki, które przeprowadziły się do Kanady, nie posługiwały się dobrze angielskim i zostały zatem skierowane do wykonania podstawowych prac, w tym sprzątania oraz mycia naczyń i podłóg. Były to generalnie prace, które nie wymagały wysokiej znajomości języka docelowego. Jednak nie chciały respondentki być pozycjonowane jako osoby o niewielkiej wiedzy i umiejętnościach. Dlatego musiały opanować angielski, aby odrzucić ten typ tożsamości i być traktowane na tych samych zasadach, co przedstawiciele nowego środowiska. Osiągnęły więc ten cel w interakcjach społecznych z Kanadyjczykami, w których pokazały, że mogą również wykonywać inne pracy i zajmować wyższe stanowiska, takie same jak Kanadyjczycy. Ponieważ poprawiły swój poziom angielskiego i uczestniczyły w rozmowach, udało im się pozbyć identyfikacji z osobą sprzątającą i nabyć nowej tożsamości, bardziej pożądanej.

Opierając się na wyniki uzyskane przez Bonny Norton, możemy dojść do konkluzji, że tożsamość nie kształtuje się w pustej przestrzeni i polega w dużym stopniu na ciągłym zaangażowaniu się w interakcje społeczne (Novikova 2018; Płońska 2023). Emilia Płońska uważa, że „*tożsamość nie kształtuje się w pustej przestrzeni, wymaga ciągłych interakcji jednostki z innymi ludźmi, jak też grupami społecznymi, gdzie wszyscy niejako zanurzeni są w otaczającej przestrzeni makrostruktury*".

Norton dodaje, że koncepcja tożsamości jest ściśle związana z tym, co ludzie mogą i planują osiągnąć w różnych aspektach życia społecznego i zawodowego. W swoich obserwacjach opiera się na rodzajach kapitału wprowadzonych przez francuskiego

socjologa Pierre'a Bourdieu, w tym społecznym, kulturowym i ekonomicznym. Należy rozumieć, że zakres aktywności ludzi w środowiskach, które reprezentują, jest uwarunkowany ilością posiadanego przez nich kapitału. Im wyższy jest ich kapitał, tym wyższe pozycje społeczne i zawodowe się przed nimi pojawiają. Im niższy jest poziom ich kapitału, tym trudniej może być uzyskać i skonstruować pożądane tożsamości ze względu na konkurencję, która występuje między jednostkami w domenie zawodowej i społecznej, do której należą (Norton i Toohey 2011). Niektórzy językoznawcy, w tym Norton, określają to jako stosunki władzy (*ang. relations of power*). David Block (2004) widzi to podobnie, jak Bonny Norton: „*Cały proces (negocjacji tożsamości) jest konfliktowy, a nie harmonijny. Istnieją nierówne relacje władzy, z którymi trzeba sobie radzić, wokół różnych kapitałów – ekonomicznego, kulturalnego i społecznego – które zarówno ułatwiają, jak i ograniczają interakcje z innymi w różnych społecznościach praktyki, z którymi jednostki angażują się w ciągu swojego życia*".

Stosunki władzy są bardzo często nierówne, ponieważ, jak wspomniano wcześniej, jednostki posiadają różny poziom kapitału. Ma to znaczący wpływ na aktywność ludzi i tożsamości, które się przed nimi otwierają w wyniku codziennych interakcji z innymi jednostkami. Jest to widoczne na przykładzie obcokrajowców. Po przybyciu do nowego środowiska posiadają oni zazwyczaj bardzo ograniczoną ilość kapitału społecznego, ekonomicznego i kulturowego i mają jeszcze trudności ze stosowaniem języka obcego (Demetrious i in. 2009). Nie mogą zatem z niego korzystać w interakcjach społecznych, aby przyjmować i konstruować różne tożsamości, których pragną. Brak kapitału może powodować nierówne relacje władzy, co stawia obcokrajowców w gorszej sytuacji w porównaniu do przedstawicieli nowego środowiska, którzy tym kapitałem dysponują.

2. Czy tożsamość własna może utrudniać akwizycję języka docelowego?

Ponieważ ludzie migrują regularnie i z różnych powodów, wydaje się oczywiste, że wielu z nich uczy się języka docelowego w warunkach nowej społeczności kulturowej. Ich rozwój językowy nie zawsze jest dyktowany tym, jak skomplikowany jest język lub ile wysiłku wkładają w jego opanowanie. Sposób, w jaki ten proces wygląda, trwa i jest odczuwany przez cudzoziemców, jest związany z tożsamościami, które spełniają w życiu codziennym lub chcą realizować pewnego dnia w przyszłości. Aby zobaczyć, jak to może wyglądać w rzeczywistości, przyjrzyjmy się migrantkom, które opuściły swój kraj pochodzenia ze swoimi dziećmi. Zazwyczaj migrują one ze swoimi mężami, ale w niektórych przypadkach okoliczności decydują inaczej. W każdym razie, posiadanie dzieci oznacza, że przyjęły one tożsamość matek i rozwijają ją w codziennych interakcjach ze swoimi dziećmi, stawiając czoła różnym wyzwaniom, które się pojawiają. Ponieważ realizują tę tożsamość dziennie, może to również ograniczać ich osiągnięcia

i produktywność w innych sferach, w tym w nauce języka. Chociaż mogą one mieć silną chęć opanowania języka, często znajdują się w sytuacjach, w których nie mogą poświęcić na to zbyt dużo czasu. Opieka nad dziećmi wymaga bowiem sporo czasu i energii. Praca, gotowanie, sprzątanie, pranie i inne obowiązki domowe minimalizują czas, który mogłyby poświęcić na naukę języka i socjalizację z przedstawicielami nowego środowiska. Ich zakres obowiązków jako matek ma większy priorytet i trudno jest zaplanować rutynę nauki, która byłaby dla nich odpowiednia. Podobne wyniki zyskał Hakyoon Lee (2010). W przypadku niektórych uczestniczek, uczenie się języka docelowego miało zdecydowanie mniejszą wartość od wielu innych rzeczy, w tym zapewnienia edukacji swoim dzieciom. Uczęszczały one natomiast na kursy językowe, by spełnić wymagania dotyczące przedłużenia zezwolenia na pobyt w kraju, do którego wyemigrowały. Hartono i Nguyen (2022) w swojej analizie wyników badań Lee, twierdzą, że: „(…) *nauka języka nie była na ich liście priorytetów. Ich jedynym zmartwieniem była edukacja ich dzieci. Mimo to chodziły do lokalnego college'u społecznościowego, aby wziąć udział w kursach ESL lub kursach zawodowych. Robiły to tylko po to, aby utrzymać swój status wizowy i móc nadal mieszkać w kraju ze swoimi dziećmi. Oznacza to, że ich tożsamość płciowa jako matki i jej tradycyjny atrybut opieki nad dziećmi wpłynęły na ich decyzję o zainwestowaniu pieniędzy i czasu w naukę języka angielskiego*".

W odniesieniu do kobiet, ważne jest aby zauważyć, że kobiety migrantki mogą często paść ofiarą molestowania seksualnego. Ten problem nie tylko sprawia, że nauka języka staje się bolesnym i odrażającym doświadczeniem, ale także prowadzi do poważnych zaburzeń psychicznych, powodując wycofanie się z interakcji społecznych z nowym środowiskiem. Przypadki molestowania seksualnego zdarzają się w różnych miejscach i w różnych okolicznościach. Kobiety migrantki są szczególnie narażone w tym względzie. Powodem jest to, że mają ograniczone doświadczenie w życiu w nowym kraju i dlatego mogą posiadać ograniczoną wiedzę na temat prawa i ustawodawstwa. Maria Papadaki (2021) uważa, że: „*Migranci wydają się być w jeszcze bardziej niekorzystnej sytuacji w porównaniu z lokalnymi pracownikami z różnych powodów. Po pierwsze, zależność od pracodawców w zakresie uzyskania i utrzymania zatrudnienia lub zezwoleń na pracę może ułatwiać wykorzystywanie, zwłaszcza w przypadku migrantów bez dokumentów. Po drugie, bariery społeczne, kulturowe i językowe, z którymi borykają się migrujący pracownicy domowi, oraz ograniczona znajomość przepisów wydają się zwiększać ich podatność na wykorzystywanie seksualne*". (tł. własne)

Ponadto ich niezdolność do używania języka docelowego na poziomie komunikacyjnym również pogarsza stopień ich podatności. Niski poziom kompetencji językowych sprawia, że stają się łatwym celem dla prześladowców, zwłaszcza gdy są same i nie mają żadnej ochrony wokół siebie. Napastnicy mają bowiem świadomość, że obcokrajowcy zachowują się inaczej i w wielu sytuacjach nie znają języka wystarczająco dobrze, aby stawić czoła agresywnemu zachowaniu. Dlatego uważają, że ich obraźliwe

działania nie zostaną zgłoszone i nie poniosą oni żadnych konsekwencji prawnych. Negatywne doświadczenia o podobnym charakterze determinują stopień, w jakim ludzie angażują się w praktyki komunikacyjne lub je unikają. W takiej sytuacji wycofanie się z interakcji społecznych jest wyrazem samoobrony i zapewnia poczucie bezpieczeństwa, którego kobiety potrzebują.

Po omówieniu sytuacji, w której tożsamość może być problemem w przypadku kobiet, warto byłoby przeanalizować wpływ tożsamości narodowej na nabywanie drugiego języka. Tożsamość narodowa odnosi się do poczucia przynależności do określonego kraju. Warto wspomnieć, że ten typ tożsamości nie jest wrodzony, lecz społecznie konstruowany. Ludzie rozwijają to poczucie na podstawie elementów kulturowych, które ich otaczają od dzieciństwa i kształtują ich osobisty stosunek do różnych aspektów wokół nich. Do takich elementów odnosimy symbole narodowe, języki, piosenki, kolory, historię narodową, kulturę, więzy krwi, muzykę, kuchnię, tradycje, telewizję itd. Osoba, która została wychowana na przykład w Polsce, nabywa polską tożsamość, absorbując jej wartości kulturowe i zasady, które mogą kierować zachowaniem człowieka w różnych sferach życia społecznego.

Dla niektórych osób opanowanie nowego języka w warunkach nowego społeczeństwa może być trudne. Dzieje się tak częściowo dlatego, że odczuwają one silne poczucie tożsamości narodowej w stosunku do kraju, w którym się urodziły i wychowywały przez długi okres czasu. W rezultacie środowisko, do którego wyemigrowali, wygląda zupełnie inaczej niż to, które reprezentują. Przyzwyczajenie się do nowych aspektów i zasad kulturowych może zająć trochę czasu i wydawać się dość stresujące, szczególnie gdy cudzoziemcy nie mają jeszcze doświadczenia migracyjnego i po raz pierwszy znajdują się w obcym kraju. Niektórzy czują się zatem niepewnie co do przyszłości i tęsknią za spokojnym, szczęśliwym życiem, które mieli w ojczyźnie. Z drugiej strony, zmiana wspólnoty kulturowej oznacza porzucenie fizycznego kontaktu z rodziną i przyjaciółmi, ludźmi, z którymi dzielą wiele przyjemnych chwil. Czasami adaptacja i przyswojenie języka docelowego są postrzegane przez imigrantów jako zerwanie wszystkich kontaktów społecznych i porzucenie dziedzictwa kulturowego, które wchłonęli w dzieciństwie. Dlatego w ich rozumieniu jest to poważne zagrożenie, które powoduje, że mogą stracić dużą część swojej tożsamości i stać się innymi wersjami samych siebie.

3. Rekonstrukcja tożsamości w obcym kraju

W badaniach przeprowadzonych przez Charlotte Burck staje się oczywiste, że obce środowiska wpływają na sposób, w jaki ludzie konstruują i rekonstruują swoją tożsamość. Pokazuje to osobiste doświadczenie niektórych migrantek, które zaczęły czuć się inaczej po opanowaniu lokalnego języka i zintegrowaniu się ze społecznością

gospodarzy. Urszula, jedna z uczestniczek, przeprowadziła się do Wielkiej Brytanii jako osoba dorosła. Po pewnym okresie czasu zyskała świadomość, że nowe otoczenie kulturowe pozwoliło jej rozwinąć swoją tożsamość w sposób, który nie był możliwy w kraju pochodzenia. W wywiadzie przyznała, że jej wspomnienia z dzieciństwa są mało przyjemne. Jest to spowodowane faktem, że matka Urszuli często znęcała się nad nią fizycznie, co przyczyniło się do kształtowania jej tożsamości jako osoby niekompetentnej i zawsze winnej. Jednak po przeprowadzce do Wielkiej Brytanii sprawy znacznie się zmieniły. Jak twierdzi, zyskała głos w drugim języku i zaczęła czuć się inaczej, niż gdy mieszkała w swoim kraju. Oto, co powiedziała: „*Ponieważ wiem, że jestem inna niż kiedyś, wydaje się to dziwne, ale jest to bardzo związane z tym, że jestem sobą i że jestem osobą, która potrafi mówić. Myślę, że to było to, ponieważ jako Dunka nigdy nie miałam prawa głosu (ang: I could never speak). Myślę, że tak właśnie jest*".

Burck, w swojej analizie rozmowy z Urszulą, dochodzi do konkluzji, że: „*Urszula odwołuje się do metafory 'odnajdywania głosu' w swoim drugim języku, opisując sposób, w jaki uważała, że przeprowadzka ją zmieniła. Zaburzając znaczenia ustalone w jej pierwszym języku i kontekście relacji, była w stanie skonstruować siebie zupełnie inaczej w nowym języku*" (Burck 77: 2004)

Zmiana tożsamości jest również widoczna w przypadku Henki, innej uczestniczki. Uważa, że nowe środowisko językowe, do którego się przeniosła, pozwoliło jej stać się inną w porównaniu do poprzedniej wersji samej siebie. Henka zauważyła, że pojawiła się u niej tendencja do podejmowania większego ryzyka w języku angielskim niż w polskim, jej pierwszym języku. Ponieważ więź emocjonalna z językiem angielskim jest znacznie słabsza, dało to polce pewność siebie, by podejmować ryzyko, używając języka angielskiego w swojej relacji. Ten dystans, jaki miała do drugiego języka, w dużym stopniu uwolnił ją od ograniczeń, których doświadczała w języku polskim. Podobnie jak Urszula, drugi język nie był czymś, czego Henka próbowała unikać, ale czymś, co chętnie wykorzystywała, by czuć się inną osobą, wolną od różnych barier i ograniczeń. W wywiadzie stwierdziła, że: „*Mogę być bardziej intymna w pewnych kwestiach po angielsku, ponieważ czułabym się w nich niekomfortowo. To dla mnie obcy język i jest sztuczny. Po polsku byłoby to bardzo odkrywcze. Po angielsku ta sztuczność i zrozumienie, że nauczyłam się znaczenia nowych słów, daje mi więcej odwagi, by ich używać. Po polsku dorastałam z tymi słowami i nabrały one znaczenia ciała i duszy, w pewnym sensie, nie tylko dla mnie, ale dla wszystkich innych Polaków. A po angielsku jest to sposób komunikacji, jakkolwiek na to nie spojrzę*". (Burck 78: 2004)

W drugim języku ludzie mogą również wyrażać agresję, gniew i zyskać więcej pewności siebie w warunkach życia codziennego. Di-Yin pochodzi z Chin i również twierdziła, że nastąpiły istotne zmiany w jej tożsamości i zachowaniu, gdy zaczęła używać angielskiego w interakcjach społecznych. Uczestniczka wspomina, że w kulturze chińskiej gniew powinien być tłumiony, a wyrażenie agresji jest postrzegane jako coś niewłaściwego. Istnieją

ograniczenia kulturowe, które nie pozwalają Chińczykom używać swojego języka do przekazywania prawdziwych uczuć i emocji. Di-Yin podzieliła się również faktem, że w Chinach nikt nie mówi frazy „kocham cię". Trudno jej wyjaśnić, dlaczego tak robią. Najprawdopodobniej jest to kolejne kulturowo zakorzenione zjawisko, które mogą zrozumieć tylko ci, którzy dorastali w podobnym środowisku. Możemy zatem powiedzieć, że angielski zapewnia Chince możliwość wyeliminowania tych ograniczeń i przyjęcia nowej tożsamości, tożsamości, która nie była dla niej dostępna w ojczyźnie. We wspólnocie, w której obecnie funkcjonuje, ma odwagę wyrażać mnóstwo rzeczy i nie doświadcza barier, mimo że stosuje języka obcego do codziennej komunikacji: „*…W kulturze chińskiej należy tłumić gniew. Więc o wiele łatwiej jest wyrazić go po angielsku. Więc nawet jeśli nie muszę tego wyrażać, czasami trzymam to dla siebie, niemniej jednak czuję to po angielsku. Po chińsku nie mówimy frazy „kocham cię". To bardzo dziwna rzecz do powiedzenia, więc nie mówię tego po chińsku, ale po angielsku mogę to zrobić. I nawet obecnie, mojej córce, nigdy nie mówię „kocham cię" po chińsku. Jeśli chcę to powiedzieć, mówię to po angielsku*". (Burck 114 - 115, 2004)

Co jest niezwykle interesujące w tym cytacie, to to, że nawet do swojej córki Di-Yin nie mówi „kocham cię" po chińsku, ale w języku angielskim nie stanowi to dla niej problemu. Z tego powodu nie możemy zaprzeczyć, że język kształtuje kulturę, a kultura kształtuje język. Ponieważ uczestniczka ma chińską tożsamość narodową, nie używa chińskiego do wyrażania rzeczy, które są zakazane lub uważane za kulturowo niewłaściwe. Z angielskim natomiast sytuacja wygląda zupełnie inaczej.

Komentarz

Zmiana języka i środowiska kulturowego wpłynęła na sposób, w jaki Ursula, Henka i Di-Yin budowały swoją tożsamość. Wszystkie czuły znaczną różnicę w stosunku do swojej poprzedniej wersji siebie. Urszula, poprzez używanie języka obcego, pozbyła się tożsamości, którą nabyła w Danii i zaczęła postrzegać siebie z zupełnie nowej perspektywy. Taka rekonstrukcja tożsamości nie byłaby dla niej możliwa w kraju, w którym została wychowana przez matkę stosującą przemoc. Henka miała jednak świadomość, że interakcje społeczne w języku angielskim dały jej odwagę do podejmowania ryzyka i uzyskania więcej pewności siebie. W języku polskim, jak sama wspomina, byłoby to trudne, ponieważ jest to jej język ojczysty i ma dla niej inne znaczenie. Angielski, z drugiej strony, jest językiem, którego nauczyła się w wyniku świadomego wysiłku w celu lepszej integracji z nowym społeczeństwem. Dlatego niesie on ze sobą określone konotacje i pozwala jej wyrażać rzeczy, których nie wyraziłaby po polsku. W przypadku Di-Yin mówienie po angielsku uwolniło ją od różnych ograniczeń, co spowodowało istotne zmiany w jej tożsamości. Po przeniesieniu się do nowego kraju, stwierdziła, że była w stanie wyrazić wiele uczuć, w tym gniew, miłość i agresję, chociaż nie zrobiłaby tego w swoim ojczystym języku, gdyż było to nieodpowiednie z kulturowego punktu widzenia.

Wnioski

Nowy język przyczynia się do nowych tożsamości. Kiedy opanowujemy język obcy, nie tylko uczymy się gramatyki i szerokiego zakresu słownictwa, ale także przechodzimy wiele zmian jako jednostki. Dzięki językowi obcemu możemy uzyskać swobodę wyrażania wielu uczuć i prowadzić rozmowy na różne tematy, które zazwyczaj nie są omawiane w naszym języku ojczystym. Chociaż biegle posługujemy się naszym pierwszym językiem, środowisko kulturowe, w którym dorastamy, w dużym stopniu determinuje nasze zachowanie społeczne i to, co wyrażamy w rozmowach, w których uczestniczymy na co dzień. Innymi słowy, przyzwyczajamy się do zachowania w określony sposób oraz dostosowania języka do kontekstu, w którym funkcjonujemy. Staramy się nie odchylać od norm kulturowych, które wchłonęliśmy w okresie naszego dzieciństwa. Zjawisko to jest widoczne na przykładzie Di-Yin i faktu, że nie powiedziałaby „kocham cię" osobie pochodzenia chińskiego. Jednak w języku obcym nie doświadczamy podobnych barier ze względu na dystans kulturowy i językowy, jaki doświadczamy. Po prostu czujemy się inni, wolni od tych ograniczeń.

Zakończenie

Celem tego artykułu było pokazanie, że nowe środowisko kulturowe i językowe ma głęboki wpływ na sposób, w jaki ludzie postrzegają siebie i swój związek ze światem zewnętrznym. Każdy cudzoziemiec, którego doświadczenia zostały przeanalizowane w tym tekście, zauważył poważne zmiany w swoim zachowaniu. Możemy twierdzić, że znaleźli się oni w zupełnie innym świecie, w którym nowy język i nowe otoczenie pomogły uzyskać pewność siebie, aby zachowywać się i wypowiadać w określony sposób. Podważa to założenie, że język jest tylko narzędziem interakcji społecznej. Język jest czymś, co daje przede wszystkim wolność, odwagę oraz umożliwia nawiązywanie nowych połączeń i rozwój własnej tożsamości.

Literatura

Block, David. 2007. *Second Language Identities*. London: Bloomsbury Publishing.

Boroujeni, Sajjad, Reza Biria, and Saeid Mansouri. 2016. "The Role of Linguistic Knowledge in Determining Personal Identity of Language Learners in an L2 Context." *Journal of Applied Linguistics and Language Research* 3 (5): 92–106.

Burck, Charlotte. 2004. *Multilingual Living: Explorations of Language and Subjectivity*. New York: Palgrave Macmillan.

Demetrious, George, Will Somerville, and Madeleine Sumption. 2009. *The Social Mobility of Immigrants and Their Children*. Washington, DC: Migration Policy Institute.

Dumitrašković, Tatjana. 2014. "Culture, Identity and Foreign Language Teaching and Learning." *Journal of Foreign Language Teaching and Applied Linguistics* 2 (2): 247–54.

Gu, Mingyue. 2010. "Identities Constructed in Difference: English Language Learners in China." *Journal of Pragmatics* 42 (1): 139–52.

Hartono, Dedi, and Phuong Nguyen. 2022. "The Investment of Migrant Women in Second Language Learning: A Systematic Review." *Journal of Applied Linguistics and Literacy* 6 (1): 1–22.

Khatib, Mahmood. 2011. "Mutual Relations of Identity and Foreign Language Learning: An Overview of Linguistic and Sociolinguistic Approaches to Identity." *Theory and Practice in Language Studies* 1 (12): 1701–08.

Kwapis, Katarzyna, and Ewa Brygoła. 2013. "Tożsamość osobista w ujęciu emotywno -refleksyjnym: Zawartość, funkcje i procesy kształtowania tożsamości." *Opuscula Sociologica* 6 (4): 33–49.

Lee, Hyun-Kyung. 2010. "I Am a Kirogi Mother: Education Exodus and Life Transformation among Korean Transnational Women." *Journal of Language, Identity & Education* 9 (4): 250–64.

Leibowitz, Brenda, Hannes Adendorff, Sandra Daniels, Adele Loots, and others. 2005. "The Relationship between Identity, Language and Teaching and Learning in Higher Education in South Africa." *Per Linguam* 21 (2): 1–15.

Lewin, Fredrik. 2001. "Identity Crisis and Integration: The Divergent Attitudes of Iranian Immigrant Men and Women towards Integration into Swedish Society." *International Migration* 39 (3): 121–35.

Maydell, Elena, and Mandy Wilson. 2009. "Identity Issues and Challenges Faced by Russian Immigrants in New Zealand." *Cosmopolitan Civil Societies Journal* 1 (1): 103–27.

Moloney, Robyn, and Sakurako Oguro. 2015. "Identities and Languages: Two Stories of Multilingual Development." In *Culture in Foreign Language Learning: Framing and Reframing the Issue*, 179–94.

Norton, Bonny, and Kelleen Toohey. 2011. "Identity, Language Learning, and Social Change." *Cambridge Journal of Education* 44 (4): 412–46.

Novikova, Katarzyna. 2018. "Jednostka w społeczeństwie: Procesy samoidentyfikacji w świetle współczesnych koncepcji tożsamości." *Journal of Modern Science* 36 (1): 41–66.

Papadakaki, Maria, Nikoleta Ratsika, Loukia Pelekidou, Barbara Halbmayr, Christiana Kouta, Kristiina Lainpelto, Maja Solinc, Zoe Apostolidou, Joanna Christodoulou, Andreja Kohont, and others. 2021. "Migrant Domestic Workers' Experiences of Sexual Harassment: A Qualitative Study in Four EU Countries." *Sexes* 2: 272–92.

Płońska, Ewa. 2023. "Poczucie tożsamości młodzieży akademickiej w perspektywie socjoekologicznej." *Edukacja Międzykulturowa* 21 (2): 98–115.